

Gospodarski List.

Glasiló c. kr. kmetijskega društva v Gorici.

Ureduje: Ernest Klavžar.

„Gospodarski List“ izhaja kot priloga „Soče“ dvakrat na mesec in sicer vsak 1. in 3. petek. Udje c. kr. kmetijskega društva in naročniki „Soče“ dobivajo list brezplačno; drugače pa stane list na leto 1 gold. 20 kr. — Naročnina naj se pošilja c. kr. kmetijskemu društvu, dopisi pa odgovornemu uredniku — Rokopisi se ne vračajo.

Štev. 13.

V Gorici, 6. julija 1888.

Leto VIII.

Kdaj se odpuščajo zemljišni davki vsled elementarnih nezgod?

Te dni je državni zakonik objavil novo postavó z dne 6. junija 1888 zadevajočo določbe, po katerih se odpušča zemljarina (zemljišni davek) vsled elementarnega poškodovanja. Ker je ta postava jako važna posebno za našo poljedelsko deželo, katero žalibog prepogostoma obiskujejo zdaj toča, zdaj slana, zdaj suša, zdaj trtne bolezni itd., pa še nimamo slovenske izdaje v rokah. hočemo tu samo glavne določbe priobčiti, da se bodo znali naši kmetovalci po njih ravnati, če jih zadene kaka uima ali drugačna škoda na njihovem zemljiščnem posestvu. —

Kedar elementarne nezgode poškodujejo zemljišne pridelke —, dovoljuje se olajšanje davkov, če je na kmetijskih zemljiščnih parcelah obsegajočih do 4 hektarjev sveta, najmanje četrtna pridelka, na večih parcelah pa pridelek vsaj enega hektarja po toči, vodi ali ognji pokončan.

Pri gozdih dovoljuje se olajšanje davkov tedaj, kedar je najmanje četrtna drvišča dotične gozdne parcele, pri parcelah z nad 40 ha površja pa vsaj drvišče 10 hektarjev po požaru pokončanih.

Kot požarna škoda se smatra tudi to, kedar se drvišča požgó v namen, da se ne razširja poškodovanje po žuželkah (hročcih).

Kedar na izreden način nastopajo drugi neodvračljivi dogodki, kakor zmrzal, vstrajna suša, dolgotrajno deževno vreme o času žetve, žuželke ali miši v velikih množinah, trtna strupena rosa imenovana *Peronospora viticola*, ali grozдна glivica *Oidium*, tedaj dovoljuje lahko finančni minister, da se v zmislu te postave po obsegu škode olajšuje zemljarina, toda pod naslednjimi pogoji:

1. Kedar so kmetijski pridelki v tolikem obsegu uničeni, da je večina kmetij v dotični katastralni občini zadetih in

2. kedar znaša na poškodovani parceli uničen čisti dohodek več kakor tretjino skupnega čistega dohodka dotičnega kmetijskega trupa, ali

3. kedar zgubé posamezni posestniki toliko zemljišnega pridelka, da pridejo vsled tega začasno v hude stiske.

Tudi kedar sneg v kakem gozdnem obsegu polomi drvišča na večih prostorih tako, da ni več pričakovati dohodka na njih, če se vnovič ne pogozdí, dopušča lahko finančni minister, da se v primeri škode zbriše zemljarina.

Če se primeri nezgoda o takem času, ko so zemljišni pridelki užé pod streho, ali pa po navadi dotičnega kraja na polji pospravljeni, — v takem slučaju se ne dovoljuje davčni izbris vsled poškodovanja požetih ali pobranih poljskih pridelkov.

Davčni izbrisi se odmerijo po škodi, katero je kdo trpel na svojih kmetijskih pridelkih. Če je uničena ena četrtna do polovice pridelka, odbije se 25 % letnega davka; če je uničena polovica do $\frac{3}{4}$ pridelka, odbije se 50 %; če so uničene $\frac{3}{4}$ pridelka, odbije se 75 % in če je pokončan ves pridelek, izbriše se cel letni davek zadete parcele.

Vsako poškodovanje, vsled kterega hoče kdo prositi olajšanja zemljarine, mora v osmih dneh po nezgodi poškodovanec sam ali njegov pooblaščenec naznaniti davčni oblastniji prve stopnje (c. kr. okrajnemu glavarstvu).

Pismena naznanila je treba tako podajati, da so v osmih dneh užé v rokah dotične oblastnije.

Če je škoda zadela več gospodarjev, podajo oni lahko skupno naznanilo po kakem pooblaščenju s pooblastilom brez koleka, ali pa po občinskem predstojniku, kateri se smatra za njihovega pooblaščenca.

Ako je občevanje med tistim krajem, kjer se je zgodila škoda, in sedežem davčne oblastnije 1. stopnje vsled kake izredne zapreke pretrgano, podati je naznanilo v določenem roku pri bliže ležečem davkarskem uradu.

Davčna oblastnija se ima o škodi hitro in zanesljivo še o takem času prepričati, ko je mogoče še celo škodo poznati.

Komisar, kateri pregleduje škodo, pritegne k ogledu trdi dva zvedena zaupnika iz dotične občine,

Priloga „Soči“

kterima pa ne gre za to nikaka odškodba. Druge komisijske stroške pa nosi državni erar.

Na podlagi komisijskih pozvedeb dožene se, koliko davka se ima odpustiti. Kedar se je škoda zgodila po toči, vodi ali ognji, določi to deželna finančna oblastnija, v vseh drugih slučajih pa finančni minister.

Proti določbam dež. finančne oblastnije se je moči pritožiti na finančno ministerstvo.

Dovoljeni davčni izbrisi se odbijejo od davčnega dolga posameznih posestnikov; če so pa davke uže poplačali, vračunijo se jim za prihodnje leto, ali pa, če tako zahtevajo, povrnejo se jim v gotovem.

Ta postava je uže stopila v veljavo.

Bog daj, da bi je letos naši posestniki ne trebali v nobenem slučaju.

Preorajte strnišča!

Kedar požanje kmetovalce svoja žita, mora naj prej za to skrbeti, da preorje strnišča; kajti zelo napačno je, če pusti, da leže nedotaknena cele tedne in mesece. Vsled te napake se pozgubi uže naprej precejšnji del prihodnje žetve, katero imajo dati dotična polja. Naslednjemu pridelku je to jako ugodno, če se strnje poprejšnjega kakor hitro mogoče po žetvi prelomi ali preorje. Kmetovalcu vtegne sicer koristiti, če pusti, da ovce popasejo strnišče, preden se preorje; a to naj se zgodi takoj, ko se izpraznejo njive in naj bo določena za to le prav kratka doba.

Žalibog pa vidimo pogostoma, da leže obsirna strnišča nedotaknena do novembra in še dalje.

Na Angleškem so prišli do spoznanja, da je kmetovalcu v znamenito zgubo, če ostane strnišče dalje časa neobdelano. To isto velja tudi za naše razmere. Sicer je pomisliti tudi to, da postane delo tem težavniše, čem dalje je odkladamo in da se pozneje tudi zmanjša uspeh strniščnega preoranja in se lahko tudi popolnoma pozgubi, ako nas prehitijo zima. Če preorjemo namreč strnišče, dosežemo s tem, da začne kaliti ono plevelno seme, katero je izpalo pred in med žetvijo in da večina plevelnih rastlin, posebno pirnica, zgubi svoje površne dele in se vsled tega pokonča. Zraven tega se strnje in drugi ostanki pomešajo s zemljo in se tem brže razkroje, tako da služijo uže naslednji setvi v ploden živč. Slednjič dobi zrak prostoji vhod do zemlje in jo obrodoviti. Če ostane pa strnišče celo, ne preorano, strdi se čedalje bolj in zrak ne more do brodejno včinjati na zemljo.

Mnogi se izgovarjajo, da ne morejo strnišča hitro po žetvi preorati, ker je ravno takrat največ dela in torej nimajo časa. A če bi se poslužili za preoranje plugov z več lemeži, kakoršne rabijo v ta namen drugod razumni kmetovalci, šlo bi jim delo naglo izpod rok in bilo bi toraj brez velike zamude opravljeno. Sicer pa se je na ta izgovor

tem manj ozirati, če se pomisli, koliko časa in truda se mora pozneje za to porabiti, da dobi polje tiste lastnosti, katere mu gotovo in razmerro prav lahko damo, če je preorjemo hitro po žetvi. Kedar izpade mnogo semena, pognoji se nam zemlja prav dobro tudi po dotičnih rastlinah in to gnojitev lahko izdatno pomnožimo, če dosejemo nekoliko ajde ali repice. Če hočemo zraven tega dodati še drugo gnojitev in jo s zeleno ob enem podorati, smemo se zanašati na tem močnejši učinek.

Prav velik uspeh nam zagotavlja na pr. to, če zatrosimo med zeleno gnojitev primerno množino ugašene koščene moke.

Pred zimo preorana zemlja ostane tako razpostavljena podnebnim učinkom do pomladi, potem jo prevlečemo z brano in jej uravnamo brazde. Tako obdelovanje ugaja v dvojnem oziru:

Zgornja zemljina plast se strnjem in gnojem vred se spravi spodej, spodnja, sveža zemlja pa pride na površje; zrak, svetloba, gorkota, zmrazal in vlažnost so lažje vhajali v preorano njivo ter v njej razkrojili, kar je bilo razkrojivega. Zima je zemljo bolj zrahljala, nego bi jo bil mogel zrahljati najkrepkeji delavec z najboljim orodjem.

Vsled te rahlosti začrzujejo se v tleh razvijajoči se plini in zemlja nateza kakor goba iz podnebnja redilne snovi. Zato ohranijo tla jako koristno zimsko vlažnost, a se tem brže posušijo in je potem pomladi ob ugodnem vremenu možno setev zgodaj opraviti.

Če delamo tako, ne zgodi se nam nikar — kakor se nam mora zgoditi, kedar orjemo enkrat na jesen in enkrat pomladi, da pride na površje ista zemljina plast z vsem plevelnim semenom, ktera je bila v poprejšnjem letu na površji.

Pri takih razmerah se ni čuditi, da se celo polje tako zarase s plevelom, da se od daleč niti ne more razločiti, kaj rase na njem. Če pa kmetovalec razumno ravna s svojimi strnišči, mu ni treba skrbeti, da mu plevel zaduši setve, ker je uže naprej plevelen zarod zatrl. Se ve, da je še bolje, če se po preorani strnišča njiva v jeseni še enkrat globoko preorje; v tem slučaju pa naj se preorano strnišče z brano prevleče, da je potem mogoče plevel, ki iz njega zraste, po jesenskem oranji in po naslednjem zimskem mrazu uničiti.

„*Ldw. Mth.*“

Dornberška vinska razstava.

O tej razstavi smo sicer uže priobčili kratko poročilo; a zdi se nam primerno objaviti tudi sorkovnjaško poročilo g. Josipa *Rubbia*, oskrbnika grf. Coronini-jeve grajščine na Vogerskem, katero je podal c. kr. kmetijskemu društvu, ker obsega mnogo podučljivega za naše vinorejce, zlasti za one na Dornberški strani.

Dornberško vinorejsko društvo je priredilo letos svojo 14. vinsko razstavo. Društvo je ustanovljeno

leta 1871; prvi predsednik mu je bil čast. gosp. župnik Filip *Kramer*, razumen in jako marljiv trtoorejec. S početka je štelo društvo 30 članov, kateri so plačevali po 2 gld. letnine. Ti doneski so se rabili za nakup dobrih trtnih vrst itd. — Leta 1875 se je skrčilo število društvenikov na samo 15, kateri so imeli pa zadosta poguma, da so društvo ohranili, zavežavši se, da plača vsakdo trojno letnino, to je po 6 gld. — Istega leta so zasadili društveno trtnico na občinskem zemljišču in en vinograd na Coronini-jevem zemljišču, vzešči obe zemljišči v zakup. Zdaj je 50 društvenikov plačujočih po 1 gld. letnine; vsaki pa je vplačal po 3 gld., da se je napravil vinograd na Coronini-jevem zemljišču, ktero je zdaj uže društvena lastnina. Za prvi rok kupne cene je plačal tudi vsak društvenik po 3 gld.

Komisijo c. kr. kmetijskega društva odposlano za pokušnjo vin in pregledovanje vinogradov so sestavljali naslednji gospodje: France pl. Gironcoli, dr. Mih. vitez Hentschel, Josip Stiegler, Josip Velicogna, dr. France Verzeznassi in Josip Rubbia.

Kot zvedenca je pritegnilo c. kr. kmetijsko društvo gg. Mihaela Culota in Ignacija Kerševanija; vinorejsko društvo pa je bilo zastopano po gg. Ferdinandu Perozziju in Andreju Bandelu; Dornberško občino sta zastopala gg. župan Josip Sinigoj in France Berce.

Komisija si je izbrala predsednikom g. viteza Hentschel, poročevalcem pa g. Jos. Rubbia.

Kakor vsakrat poprej, je komisija najprej obhodila več novo zasajenih vinogradov in je posebno skrbno opazovala način obdelovanja. Našla je vinograde v lepih legah, na dobrih zemljiščih, dobro skopane in zasajene — *trte pa so sploh nepravilno obrezane.*

Če se trte prav ne obrezujejo, zgube ono obliko, ktero bi morale imeti. Glavni poganjki, kateri bi se morali razvijati na zgornjem koncu trte, da zagotové pridelek prihodnjega leta, se tu ne razvijajo in zato nemajo trte nobene prave oblike, so previsoke, imajo zelo šibko steblo, šibkeje od glave, ktera je puščena za zarod; vsled tega so trte revne gledé moči in oblike. Te napake je našla komisija v nekterih obiskovanih vinogradih. Zapazila je tudi, da puščajo nekteri trtoorejci komaj triletnim trtam uže glave za zarod. Po našem menenju bi se morale trte v tej dobi obrezavati na pogon („na *špiron*“) in to tudi, kedar so razmerno močne, in ker se v vinogradu ne razvijajo vse trte enako čvrsto, morale bi se prva leta kratko obrezavati, da dobé vse trte enako obliko in pravilen razvoj.

Po vsem tem bi bilo jako želeli, da bi v Dornbergu večo skrb obračali na pravilno obrezovanje trt, kar bi se gotovo zgodilo, ako bi kak zveden in praktično izurjen kmetijski učitelj podučil tamošnje trtoorejce in jim pokazal, kako naj ravnaajo s trtami.

Navadna trtna podpora so v Dornbergu suhi

kolci. Nekteri trtoorejci pa so se poprijeli skoro izključno drata ter rabijo prav malo lesu. To delo je jako dobro in ekonomično, če se prav izvaja. Toda kder vlada močan veter, kakor na Dornberški strani, ni previdno, da se trte privezujejo skoro samo na drat, mariveč je bolje, da se vsaka trta priveže k svojemu kolcu, kakor delajo na pr. na ital. oddelku kmet. šole v Gorici.

Vsakdo ve, da ni prav lahko, natezati drat v vinogradih na večje daljave; če se torej ne postavi k vsaki trti kolec in nategne drat od enega do drugega tako, da drži prav trdno, strese se drat, kedar koli potegne močan veter in mlade glave in zeleni poganjki, ki so samo nanj privežani, odrgnejo se in ranijo, kar gotovo močno škoduje trti.

Ker se vinogradski zasadi čedalje bolj raztezajo, trebalo bo, da pomnože Dornberžani tudi število repov v svojih hlevih, da bodo imeli zadosta potrebnega gnoja, kterega jim uže zdaj primanjkuje; ali pa si bodo morali priskrbovati kemičnih in umetnih gnojov, ker drugače jim v kratkem opeša rodovitnost zemljišč.

Ko je komisija pregledala vinograde, lotila se je pokušnje vin. Gosp. predsednik vitez Hentschel je odprl zbor s pohvalnimi besedami za vinorejsko in sadjerejsko društvo izrazivši nado, da bo tudi letošnja razstava pokazala kaj napredka v vinarstvu. Gosp. župan Sinigoj je opazil, da so letošnja vina v obče nekoliko temnejša in sladkejša od poprejšnjih let, ker je bilo grozdje popolnoma zrelo. Na to je opomnil g. Velicogna, da Dornberška vina morajo imeti nekoliko močno barvo, ker sedanja domača kupčija zahteva, da so vina taka; nadeja se pa, da bodo konsumenti sčasoma premenili svoj okus in ne bodo več prašali po rumeno zarudelih vinih.

Letos je bilo razstavljenih 69 vzorcev vina, med njimi 52 belih in 16 črnih novih in 1 staro belo. Treh vzorcev ni hotela komisija razrediti, ker so dišali po plešnji (bomfi) in po pušči; 1 je zavrgla, ker je bilo slabo napravljeno. 1, ker je vleklo na kis in 1 vino (št. 27), akopram jako dobro in pravilno delano, ker je bilo presladko in se ni moglo vštevati med navadna vina, a je bilo premalo zrelo za višo vrsto likernih vin.

Sploh je bilo letos težavno presojevati vina, ker so bila za časa razstave še vsa sladka.

Gledé barve belih vin, zasluži društvo, da je pohvalimo, ker je bilo prav mnogo razstavljenih vin blede rumene barve in nektero je bilo celo zelenikasto, kakoršna zahteva velika kupčija. Nektera v steklenice pretočena vina so bila za spoznanje megljena, ko so bila v sodih popolnoma vedra.

Komisija je morala presojevati taka vina, kakor so bila razstavljena v steklenicah. Društvo bi moralo torej priporočiti razstavljalcem, naj skrbniše delajo, kedar bodo v steklenice pretakali vina za razstavo, izbiraje primerne steklenice, čisto oprane in previdene z dobrimi zamaški.

Kedar so steklenice dobro očiščene z vodo, naj se popolnoma posušé; a preden se napolnijo z vinom, dobro jih je poprej oplahnuti bodi z vinom, bodi z alkoholom, a še najbolje s konjakom. Zamaški morajo biti oglašeni in vsaj na eni strani polni, da se prah, kojega je mnogo v luknjičastih zamaških, ne stresa v vino, kar je v veliko kvar njegovej vedrosti.

Med razstavljenimi belimi vini je bilo letos mnogo prav finih, kakor *Renski Riesling*, *Vlaški Riesling*, *Malvazija* in *Rulandec*. Nektera so bila izborna n. pr. uzorec št. 5 (Malvazija); št. 24 (Renski Riesling); št. 13 (Riesling); št. 49 (Riesling); št. 6 Rulandec; št. 51 (Renski Riesling mešan rekotiko z Muškatom); št. 58 (rudeči Portugiz). Nektera vina so bila sicer narejena iz finega grozdja, pa vendar niso popolnoma ugajala, ker so bila bodi prezagatna, bodi kot fina pretemne barve.

Dornberški vincarji bi morali napravljati dve različni vrsti vin in sicer eno navadno iz domačega grozdja za kupčijo v deželi in to vino je lahko nekoliko temneje, zagorele barve in zagatno, kakoršna so navadna, uže jako zboljšana Dornberška vina. Fino grozdje bi se pa moralo odmeniti za narejanje posebnih vin in bi se imelo ravnati z njim po posebnem načinu, tako da bi se taka vina odlikovala po tistem značaju, koji je lasten dotičnemu grozdju, — to je, vsako fino vino bi moralo označeno biti po svojih posebnih lastnostih, bi moralo kazati svoj tipus. Dokler ne bodo tedaj *Riesling*, *Tramince*, *Rulandec* razločno kazali vseh svojih posebnih lastnosti, ne pridobimo tem vinom kredita posebnih, finih vin in do tega ne pridemo tako dolgo, dokler bomo o grozdju ali vinu imenovanih vrst pridevali navadnega grozdja, ali navadnih domačih vin in dokler ne bomo napravljali takih vin po posebnem načinu, kakoršen pristuje raznim finim vinom.

In o tej resnici se je prepričala komisija po očitnem, znamenitem razločku vin iz finega grozdja, s kterimi se je pravilno ravnalo in onimi iz enacih grozdnih vrst, pa narejenim po navadi, kakor se delajo domača vina. Tako so bili n. pr. uzorci št. 24, 49 in 5 izvrstni, ker je bilo vino pravilno napravljeno; uzorci 59, 38 in 67 pa, s kterimi se je po domače ravnalo, so bili uže revniši.

Pri črnih vinih se je pokazal tudi očiten napredek; med 16 razstavljenimi uzorci sta bila samo dva pretrpka in zagatna, ker je mošt predolgo vrel na tropinah, drugi in posebno št. 29 (Burgundec in modra Frankinja) in št. 63 (Karmenet) so bili izborni.

Med domačimi vini sta se odlikovala uzorca št. 36 (Refošk) in št. 61 (Barzamin) in priporočati moramo trtorejcem, naj nikar ne opuščajo teh finih domačih trtnih vrst, pa tudi bele *Malvazije* ne, ktera daje prav fino vino.

Letos je vinorejsko društvo prvokrat razstavilo večje število uzorcev črnih vin in društveniki zaslužijo, da jih pohvalimo, ker tudi ta vina kažejo očiten napredek.

Po končani pokušnji je gosp. predsednik sklenil razstavo s pohvalnimi in spodbujevalnimi besedami ter nazdravil presv. Cesarju, kojega vlada je s podeljenimi podporami zdatno pospeševala društvene namene.

Popoldne je komisija obiskala nekatere kleti, da je tudi iz sodov pokušala vina, in našla je v njih v vsakem oziru lep red.

Vinorejske razmere v Dornbergu so dobre, trtorejci so pridni in radi napredujejo kolikor v trtoreji, toliko v vinarstvu; a dvomiti ni, da bi društvo lahko razvijalo veliko več in uspešnišo delavnost, ako bi imelo svojo društveno klet, kder bi poseben učitelj praktično podučeval kmetovalce, kako pravilno ravnati z navadnimi in s finimi vini in o vsem tem, česar še treba za razumno vinorejo.

Poročilo sklepa sé soglasnim priporočilom komisije, naj bi c. kr. kmetijsko društvo še dalje svojo krepko podporo odmenilo vinorejskemu društvu ter mu izprosilo od vis. vlade, da mu pomaga do praktičnega učitelja in do društvene kleti.

Gospodarske novice

V deželno floskerino komisijo je deželni odbor poslal gosp. odbornika d. ra Franca *Verzegnassija* kot svojega referenta o kmetijskih zadevah.

Ta komisija bo imela v nedeljo 8 t. m. sejo pri c. kr. okrajnem glavarstvu v Gorici, da se bo posvetovala o naredbah zoper razširjenje trtne uši na Goriškem.

Podporni odbor prodaja nekoliko botelj vina „Sherry“ in „Porter“, ktere je prejel od slavno znane tvrdke Wolf v Frankfurtu.

Kdor bi jih hotel vkupiti, naj se blagovoljno oglasi v pisarnici deželnega odbora v Gorici v ponedeljek dne 9. t. m. o poludné.